

SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

INFLUENȚA ECONOMICULUI ASUPRA DINAMICII AUTORITĂȚII DIN CADRUL FAMILIEI

Aliona CHIRA

Cine decide și cine execută? – acestea constituie cele două întrebări tipice pe care se axează funcția autorității și puterii în interiorul familiei tradiționale. Ceva inedit aduce cu sine familia contemporană, și anume, înlocuirea celor două întrebări cu altele: Cine și cât oferă? Cine și cât primește? Acest schimb de optică în explicitarea autorității și puterii în cadrul familiei credem că se datorează, în mare parte, factorului economic.

În primul rând, să definim termenul de *autoritate*. Autoritatea circumscrie o gamă variată de conduite și raporturi sociale. Înțelesul termenului variază între două limite: „recunoașterea și respectul liber consimțit al unui comandament și/sau al unei valori” și „supunerea necondiționată față de autorități, oricare le-ar fi baza legală sau îndreptățirea morală” [1, p.23].

Din perspectivă interacțională, autoritatea este percepută ca: relație de influență, comunicare și schimb reciproc, din care nu pot lipsi tensiunea, conflictul și contradicția. Atributele personalității se modifică sensibil în raport cu datele contextului situațional. Din perspectivă psihosocială, persoanele devin actori în situație, personaje care joacă roluri sociale determinate, iar autoritatea atașată rolului șefului se constituie ca leadership.

Prin urmare, autoritatea, ca fenomen social, semnifică dreptul de a comanda, de a impune ascultare sau spiritul de ordine care se instituie în orice colectivitate umană, inclusiv cea familială [2, p.189]. Autoritatea nu aparține exclusiv unuia dintre soți, ci fiecăruia dintre ei, în funcție de rolurile, socialmente atribuite, și de competențele lor în diferitele domenii ale vieții. Raportul de autoritate variază, întotdeauna, de la o familie la alta.

J.M. Bochenski considera că autoritatea are următoarele proprietăți:

- este „ireflexivă” (nimeni nu este, în nici un domeniu, o autoritate pentru el însuși);
- asimetrică în același domeniu, dar nu este asimetrică în domenii diferite (adică nu exclude posibilitatea inversării rolurilor între posesor și subiect, dacă se schimbă domeniul);
- este tranzitivă (dacă o persoană este autoritate pentru altă persoană, iar aceasta, la rândul ei, este autoritate pentru o a treia persoană în același domeniu, atunci prima persoană cu autoritate este o autoritate și pentru a treia persoană în domeniul dat);
- ultima și cea mai esențială – dictatura autorității – este absurdă din punct de vedere logic (întrucât, fiecare om este în cel puțin un domeniu o

autoritate pentru ceilalți oameni, atunci nici un om nu este pentru vreun alt om o autoritate în toate domeniile).

Autoritatea poate fi de numeroase tipuri: normală, adică funcțională, și patologică; autocratică (a conducătorului absolut) sau democratică; de tip arhaic sau modern; epistemică sau deontică.

După J.M. Bochenski, autoritatea deontică (în limba greacă *deo* mai înseamnă „eu trebuie”) desemnează autoritatea șefului, superiorului dintr-o organizație, grup; în acest caz domeniul (D) constă în regulile de funcționare sau în directive. Autoritatea deontică este autoritate persoanei numite și este fundamentată pe reguli și regulamente care trebuie acceptate ca valide pentru simplul fapt că sunt oficiale. *Autoritatea epistemică* este autoritatea persoanei ale cărei afirmații în legătură cu un anumit domeniu sunt considerate corecte. Ea trebuie obținută și nu menținută prin aserțiuni corecte: decizii corecte, soluții, cunoștințe exprimate, date, informații. Referitor la aceste forme de autoritate C.Ciupercă aprecia că, în familia patriarhală, autoritatea bărbatului asupra femeii este mai mult deontică decât epistemică, neînțelegându-se de aici că aceasta din urmă îi lipsește [4, p.61]. Însă egalizarea statutului dintre bărbat și femeie, produsă semnificativ în ultimele decenii, s-a realizat și în ceea ce privește planul autorității lor în cadrul familiei.

Familia tradițională era caracterizată printr-o ierarhie clară, iar respectarea acestei ierarhii presupunea condiția echilibrului familial. Le F.Play considera că ierarhia nu era „naturală”, ci întemeiată pe capacități. Familia tradițională avea la bază o ierarhie strictă, care genera ordine și chiar libertate.

„Buturuga mică”, care a provocat cotitura esențială în cursul și evoluția autorității bărbatului în familie, a fost apariția capitalismului și cu toate consecințele pe care le-a atras în urma lui. În momentul în care proprietățile familiale private au fost concentrate doar în mâna câtorva, familia încetează a mai exista ca o unitate economică de subzistență și atunci atât bărbatul cât și femeia trebuiau să fie propriii lor întreținători. Chiar din faza inițială a capitalismului, bărbatul pierde teren în favoarea femeii în ceea ce privește autoritatea, deoarece capitalismul a apărut și s-a dezvoltat începând cu prelucrarea firelor, torsul lor, țesutul pânzelor, vopsitul lor, diverse broderii – activități care erau cel mai bine remunerate și care țineau de competența femeilor. Așa se face că femeia ajunge, deodată, sursa principală de venit în gospodărie; mai ales că munca ei era de o așa natură, încât avea posibilitatea să-și ia de lucru acasă, unde, de obicei, era ajutată și de copii. Chiar dacă acest fapt nu a durat o perioadă prea mare de timp, pentru că s-a impus acea „maternitate morală”, totuși s-a dovedit, în cele din urmă, a fi germenele autonomiei feminine față de autoritatea masculină.

Tendența de emancipare a femeilor din sec.XIX-XX au dus la accentuarea flexibilității structurii de autoritate, datorită obținerii, în primul rând, a egalității între genuri, a obținerii independenței economice a femeii, precum și

ieșirea ei din carapacea spațiului privat și de sub tutela soțului. Relația modernă surprinde reciprocitatea puterii și autorității, pe diferite nivele și în diferite intensități, în contextul mai general al unui egalitarism afirmat și tot mai des pus în practică. Factorii care au determinat flexibilitatea raporturilor de putere în familie modernă sunt *emanciparea femeii, independența economică a femeii, implicarea tot mai accentuată a femeii în viața socială, devvalorizarea sentimentului în relația de cuplu*. Femeia, independentă economic, își permite să experimenteze relații diverse în contextul dorinței de a se realiza pe plan profesional.

Persistența raporturilor de autoritate în familie se mai datorează și nivelului economic al familiei de-a lungul ciclurilor vieții familiale. Dacă în prima fază a familiei, când n-au apărut încă copiii, există un raport egal de autoritate între cei doi membri ai familiei, atunci lucrurile se schimbă odată cu nașterea primului copil. Femeia este nevoită să stea acasă și să îngrijească de copil, ceea ce presupune o întrerupere a muncii și prin urmare pierderea venitului lunar. În această situație, bărbatul se impune ca unul singur ce asigură mijloacele de existență atât a mamei, cât și a copilului său. Însă autoritatea ce și-o creează în acest moment se menține pe tot parcursul ființării familiei, pentru că, chiar dacă mama se angajează după expirarea timpului acordat maternității, venitul ei este considerat de către bărbat ca unul suplimentar.

Toate ciclurile vieții de familie desemnează diferite raporturi de autoritate între soț – soție, părinți – copii, dar, de obicei, bărbatul deține mai multă putere și autoritate comparativ cu soția sa, de-a lungul vieții lor în comun.

Prin urmare, putem constata că dinamica autorității din interiorul unei familii depinde, în primul rând, de factorul economic, adică creșterea sau reducerea nivelului de autoritate este direct proporțional cu resursele financiare pe care un membru familial le investește la un moment dat în funcționarea sistemului familial. Iată de ce în familia contemporană nu mai este valabilă întrebarea: *Cine decide? și Cine execută?* în explicarea autorității din cadrul familiei, ci *Cine și cât oferă? și Cine și cât primește?*

Referințe:

1. BOURCEANU, Gh. *Autoritate și prestigiu. Eșeu de antropologie socială*. Iași: Junimea, 1995.
2. TURLIUC, M.N. *Psihologia cuplului și a familiei*. Iași: Performantica, 2004.
3. BOCHENSKI, J.M. *Ce este autoritatea?* Ed. a 2-a. București: Humanitas, 2006.
4. CIUPERCĂ, C. *Cuplul modern – între emancipare și disoluție*. București: TIPOALEX, 2000.